

**РАЗВИТИЕ НА ТЪРГОВСКИТЕ СТРУКТУРИ И РИБАРСКИ ОБЩНОСТИ
ВЪВ ВАРНА И РЕГИОНА В НАЧАЛОТО НА ХХ ВЕК**

Бойко Дойчинов

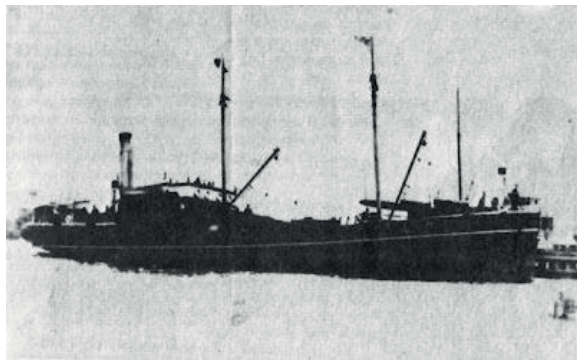
***Abstract:** At the beginning of the 20th century, and especially after the First World War, there were substantial changes related to maritime transport, fisheries, production and trade in agricultural products. From a means of survival and livelihood these activities become characteristic and dominate the overall appearance of the North- East Black Sea coast.*

In a managerial aspect there is a gradual transition from casual and temporary communities to cooperatives and associations that bring together numerous and well organized members.

Despite the burdens of the economic crisis and wars from the beginning of the last century, these economic structures combine the specifics of the Bulgarian traditions and the positive influence of the European experience and the relevant modern analogues.

***Key words:** Commercial structures, fishing communities, formal and informal cooperatives and association in agriculture, fisheries and trade, economic initiative and development of the region in the early 20th century*

През XVI-XIX век Варна е сред най-големите черноморски пристанища в Османската империя. Още през XVI век жителите на града надхвърлят 10 000. През XVIII-XIX век се откриват множество консулства. В града се създава първото търговско параходно дружество „Провидение“, издават се акции и се закупува първият български параход „Абдул Азис“.

Фиг. 1. Първият български параход „Абдул Азис“ 1864 г.

След Освобождението на България през 1878 г. Варна се превръща в основен търговски и индустриален център на Източна България и населението бързо се

увеличава. Разкриват се редица търговски кантори. В града се развива едрата вносно - износна търговия.

Развитието на Варна от средата на XIX век се доминира от износа на храни по море. С. Кабакчиев в своите спомени посочва, че „главната търговия във Варна беше със зърнени храни. Износът на всички храни от Разградско, Джумайско (Търговишко), Шуменско, Провадийско, половината от Делиормана, Добричко и Варненско се изнасяше през Варна.“

В краеведското си изследване А. Иширков определя специално място на „Варна, като център на съобщения и търговия.“ Икономическото развитие на града се определя от два фактора – превръщането му в административен център и голям вносно-износен център за страната.

К. Иречек в „Пътувания по България“ отбелязва, че в 1884 г. през Варна е внесена стока на стойност 14.5 млн. лв., като главно място заемат памукът, манифактурите, солта, желязото, медта, оризът, захарта, кафето и др., най-много от Англия. Износът е възлизал на 9 млн. лв. – главно жито и царевица.

Анализирайки стокооборота за 1880-1881 г. М. Сарафов посочва, че житото,

царевичата и виното се експортират от страната главно през Варненската митница, като постъпилото мито през трите години след Освобождението се е увеличило с 32.5%. Същия обобщава, че една трета от внесените в княжеството стоки и повече от една четвърт от изнесените са минали през пристанището на гр. Варна.

При първото преброяване на населението на гр. Варна от 01.01.1881 г. се посочва, че най-голяма е групата на производителите на храни – 778. Липсата на модерни пристанищни съоръжения и техника привлича работна сила от региона, като формира съсловие на хиляди колари, хамали и лодкари. Стоките са транспортирани с каруци до кея, където хамалите ги прехвърляли в плоскодънни лодки, мавуни, а от там товарът е прехвърлян в открито море на кораби.

Друго типично съсловие за гр. Варна са търговците, които според вида на стоката са специализирани на житари, колониали, зарзаватчий и др. А според мащабите на търговската дейност те се диференцират на ангросисти, месити (комисионери), праматари, бакали, ханджии и кръчмари. Проф. Ц. Калянджиев описва канторите на тогавашните ангросисти като „седнали пред техните масички, натрупани с мостри от жито или други вносни стоки. Най-типичното зрелище обаче бяха стълбовете от златни монети – лири, наполеони и др., откровено стоящи на същата маса.”

Търговската кариера обикновено започвала с писарска длъжност в кантора, минавала през комисионерство, и ако имал качества, късмет и капитал човек можел да стане ангросист.

Според И. Иширков броя на питейните заведения във Варна бил около 300, така че броя на това съсловие бил около 1 500 души. Съгласно статистиката от 01.01.1881 г. търговците в града са 1371, от които най-много са бакалите (449), колониалите (267), търговците на вино (167), на тютюн (77), манифактурни изделия (69), на метали (68) и др.

Двигател на промените във Варна след освобождението е придошлото население отвън, като най-активни са хората със свободни професии – адвокати, лекари, които се заселват през 80-те и 90-те години на XIX век в града. Първите десетилетия след освобождението Варна е конгломерат от търговски интереси и многообразие от културно-исторически различия. Най-големия за княжеството морски търговски център, града носи всички белези на космополитен европейски град.

След Освобождението на България Варна и региона се очертават като един от най-бързо развиващите се райони в княжеството. Предприемчивите варненци, водени от Янко Славчев, един от първите кметове на града, се обединяват около идеята за създаване на Варненска Търговско-Индустриална Камара (ВТИК), като той е избран за нейн пръв председател за периода от 1894 – 11.06.1895 г., когато е и официалното учредяване на ВТИК.

Официалното учредяване на ВТИК става на 11.06.1895 г., както е записано и в Протокол № 1 от първата редовна сесия на Варненската камара. В него се описва, че повода за това събиране е Височайшият Указ № 89 от 02.06.1895 г., въз основа на който са събрани и утвърдени с Приказ № 367 от 10.06.1895 г. на Министерството на търговията и земеделието членовете на ВТИК. Всичко при учредяването са присъствали 23 члена, сред които представители от Провадия, Шумен, Бургас, Карнобат, Айтос, Анхиало и др. Камарата се състои от търговски, индустриален, занаятчийски и информационен отдел.

Фиг. 2. Първият официален печат на ВТИК

Първият председател на ВТИК С. Бабаджов (1853-1936 г.) е роден в Жеравна. Завършил е Робърт Колидж в Истанбул. Той работи като началник на телеграфопощенската станция във Варна, директор на Българското търговско параходно дружество, а в периода 1895 – 1896 г. е председател на ВТИК.

Като един от първите съществени приноси на Варненската камара е изграждането на морския транспорт в България. Нейните членове са сред инициаторите на Българското търговско параходно дружество през 1892 г. Още през 1895 г. ВТИК прави постъпки пред Софийската търговско – индустриална камара за активизиране дейността на морските ни пристанища и предприемане на мерки за тяхното модернизиране.

През 1900 г. Камарата взема участие в международното търговско – индустриално изложение във Франция, като подготвя колекция от износни български храни от района на Варна, Каварна, Балчик, Анхиало и Бургас. Още през 1892 г. предприемчиви търговци от региона участват в първото българско земеделско промишлено изложение в гр. Пловдив. През 1901 г. ВТИК изпраща свои представители на първия промишлено – занаятчийски събор, открит на 29.06.1901 г. в София.

Варненската камара, подобно на пловдивската, започва да формира мрежа от местни сътрудници, като начало 11

кореспонденти. Съдържателната дейност на кореспондентите пряко произтича от функциите на камарите. Те трябва да осигуряват и дават сведения и упътвания на българските производители и търговци за пазарната конюнктура в страната и отделни държави, за вноса и износа на стоки и всичко свързано с важни финансови, митнически, транспортни операции и др. Именно в това се изразява и дейността на тези местни кореспонденти, които водят преки наблюдения на стопанския живот, събират сведения за своя район, за производството и търговията с различни артикули – зърнени храни, розово масло, грозде, ориз, фасул, зеленчуци. Същите отбелязват състоянието на транспортните услуги и тарифите и регистрират спецификата на местните условия и нужди.

Камарите имат кореспонденти и в чужбина, чрез които осигуряват непрекъснато информационна и статистическа дейност, като част от информационните бюра към отделните камари. В списъка на почетните член – кореспонденти на камарата са Луи Щрос – първият търговски агент на България в Белгия, Ван дер Зее – представител на българските камари в Смирна и др. Редица българи поемат ангажименти пред камарите, като Кочо Златаров от Бейрут, спомогнал за увеличаване на годишния морски трафик до този пристанищен и търговски център, Георги Близнаков посочва българските артикули, които намират пласмент на Беломорските острови, В. Христов и синове изпълняват кореспондентски услуги и събират сведения за състоянието на английските пазари, Търговската къща на братя Паница, създадена през 60-те години на XIX век във Виена, наред с пряката си търговско – банкерска дейност, приема и изпълнява кореспондентски задачи за варненската камара.

Особено полезни са рапортите, които подготвят кореспондентите за състоянието на индустрията, занаятите и търговията в съответните страни с оценка за основните

тенденции на пазара, за характера и особеностите на законодателството в отделните страни и работата на важните административно – стопански учреждения. Подготвените рапорти са на високо професионално равнище, изготвени са от лица с високи длъжности – председатели и секретари на камари от европейски страни, консули, ръководители на административни и стопански учреждения др. Често тези документи са отпечатвани в специализираната преса по стопански проблеми.

Създаването на първата стокова борса е свързано пряко с развоя на търговията със зърнени храни и добитък, регламентирано със Закона за тържищата. Поради големите и продължителни неуредици по прилагането на този закон в края на XIX век камарите отправят препоръки до Министерство на търговията и земеделието за неговото преработване и допълване. Предложенията са да се подготви почвата за създаване на модерни борси от европейски тип в България. Според констатацията на търговско – индустриалната камара в търговията със зърнени и други храни се допускат злоупотреби, продукцията се складира под открито небе и в малки магазини, липсват елеватори и др. съоръжения. Съдилищата често отменят наложените от общините санкции по прилагане на съответните правилници, като дискредитират съществуващата административна система за регулиране на тържищата.

Стоковата борса във Варна е създадена през 1902 г. под наименованието Житарска корпорация, като съюз на търговците в града, местни и чуждестранни, занимаващи се с покупко – продажбата на зърнени и други храни. Целта е да се установи определен търговски порядък на житната пиаца и да се регулират отношенията между търговците. Инициативата излиза от ВТИК, като по покана на нейното ръководство на 10.06.1902 г. група търговци житари се събират за да обсъдят правилата, които

следва да се спазват при извършване на покупко – продажбите. Обмислят се мерки за подобряване работата по сключване на сделките.

Фиг. 3. Протокол № 1 за създаване на Житарска корпорация – 1902 г.

Създадената през 1902 г. Житарска корпорация във Варна еволюира и за четири години успява да формулира и наложи в практиката някои основни принципи, които да съставляват отправна точка за бъдещ закон за стоковите борси. Препоръчано е във всички търговски центрове, където се извършва търговия със зърнени и други храни да се уредят тържища подведомствени на общините и под контрол на камарите. Предложено е становище относно спазване на определени правила за публични търгове за продажба на продукцията, за която няма предварителна уговорка. Те се отнасят до измерване на големи количества продукция по 100 кг. партидата, претеглени с публични кантари, определяне на качеството за всяка храна и реколта по отделно от публична комисия. Употребяваната терминология и въведение на арбитраж по всички спорове оформят дейността на Житарската корпорация в

посока организиране на по-модерната за времето търговска структура, каквато е стоковата борса.

Именно поради посочените по-горе обстоятелства Житарската кооперация във Варна на свое заседание от 30.09.1906 г. решава да се преобразува в борсов комитет и да открие Варненска борса на 05.10.1906 г. През същата година първоначално организираната Търговско – житарска корпорация в Бургас също се организира в стокова борса като автономен институт.

Варненския общински съвет взема решение на 12.11.1926 г. да предостави терен с площ от 700 кв.м. на ул. „Преславска”, на който ВТИК и борсата построяват своя собствена монументална сграда, тържествено осветена на 23.11.1935 г. Понастоящем сградата е Щаб на военноморските сили.

Фиг. 4. Сградата на ВТИК и Стоковата борса до 1947 г.

Първата изложба в гр. Варна се организира през 1932 г., като организатори са Лига за курорта Варна, ВТИК, общината и др. Първото мострено изложение заема 12 000 кв.м. открита площ и 1 200 кв.м. закрыта. От 1936 г. изложението става член на Съюза на международните панаири, като през 1940 г. в него участват 220 фирми от 11 страни.

ВТИК съвместно с община Варна организира плодова борса, за чиято дейност е подготвен правилник. Плодовата борса

във Варна функционира от 11.09.1935 г. и е закрыта на 18.11 с. г. От 1937 г. плодово – зеленчуковото тържище работи целогодишно, като са продадени 10 100 т. плодове и зеленчуци при население на града около 70 000 жители.

СВЕДЕНИЕ												
за продаденото количество плодове във Варненското общ. плодово зеленчуково тържище през 1937 година												
месец	Череш			Круши			Ябълки			Сливи		
	кг. гр.	цена	обща сума	кг. гр.	цена	обща сума	кг. гр.	цена	обща сума	кг. гр.	цена	обща сума
февруарий	—	—	—	35	10	350	726	10.25	7792	440	11	4800
март	—	—	—	724	8	5792	5660	9	49940	5828	10.10	61792
април	—	—	—	1014	10	19140	17179	10	171790	4661	10	46610
май	63134	6.61	397121	—	—	—	—	—	—	—	—	—
юни	93003	7.35	678735	3111	9.45	27533	163	4.59	708	838	4.07	3357
юли	2954	7.62	26269	28943	7.12	196942	5251	3.99	21571	12179	4.30	26824
август	—	—	—	34502	4.67	152513	15682	5.21	75286	11455	3.27	33379
септември	—	—	—	9659	4.33	40551	9735	4.35	44029	3448	5.35	16027
октомври	—	—	—	1082	4.50	8361	10578	6.49	68107	—	—	—
ноември	—	—	—	5460	8.56	47650	14958	11.50	323237	1400	8	11200
декември	—	—	—	50	12	600	21180	12.45	244268	—	—	—
Всичко	159091	—	1102126	85680	—	499432	101112	—	1004988	40249	—	203989

Фиг. 5. Сведение за продадените количества плодове на Варненското общинско плодово-зеленчуково тържище през 1937 г.

Откриването на т.нар. „гроzdова борса” осигурява консумацията на градското население и на около 15 000 туристи през сезона, а така също гарантира износ на грозде от Варна, който през 1931 г. е бил 94 вагона, 1934 г. – 205 вагона, а през 1937 г. – 297 вагона. Износът е предимно на прочутия варненски сорт „Димят”.

СВЕДЕНИЕ		
за изнесеното във странство грозде		
Димят	Болгарь (Афузь-Али)	Всичко
1,160943	45756	1,206600

Печатница „Изгрѣвъ” — Варна

Фиг. 6. Сведение за износ на грозде от Варна през 1937 г.

Във Варна се създава овощарско и лозарско сдружение, което обединява над 140 члена – производители и търговци от града и региона.

Варненска стокова борса също издава официален борсов бюлетин от

01.08.1936 г., който съдържа информация за срочните продажби, районите на доставка, количества, цени и др. Сходен борсов бюлетин се издава и за ежедневните борсови заседания на Софийска стокова борса, в които са отбелязани и котировки от най-големите световни стокови борси.

ВАРНЕНСКА		ВАРНЕНСКА		ВАРНЕНСКА		ВАРНЕНСКА	
Артикул	Цена	Метр	Цена	Метр	Цена	Метр	Цена
Царина	15	мд	225	мд	225	мд	225
"	5	"	345	"	345	"	345
"	10	"	345	"	345	"	345
Царина	27	мд	240	мд	240	мд	240
"	5	мд	250	мд	250	мд	250
Царина	5	мд	250	мд	250	мд	250
Моста	10	мд	220	мд	220	мд	220
"	40	"	230	"	230	"	230
"	40	"	230	"	230	"	230
Царина	30	мд	150	мд	150	мд	150
Тяга	30	мд	710	мд	710	мд	710
Тяга	23	мд	720	мд	720	мд	720
Сл. сени	34	мд	410	мд	410	мд	410
Тяга	12	мд	360	мд	360	мд	360
Тяга	27	мд	720	мд	720	мд	720
Царина	36	мд	285	мд	285	мд	285
Моста	320						

Срочни продажби

Срочни за доставки

Още 30 м.м. до днес в Варна пристигаха: 4 вагона замороз, 4 вагона месо и 1 вагон месо, 9 вагона сь борсови артикули.

Продължава: КР, ПЕ, за. Сиренев: П. Г. Г.

Фиг. 7. Официален бюлетин на Варненска стокова борса – 27.07.1940 г.

През 1906 г. е открито новото пристанище в гр. Варна. През 1906-1909 г. е прокопан т.нар. „стар канал“, свързващ Варненското езеро с Черно море.

Варненското крайбрежие и съседните водни басейни – езера и блата осигуряват варненския пазар с много риба, но рибовъдството все още е примитивно, като от него са се прехранвали около 650 души. Около 70% от рибарите са гагаузи, турци и липованци. С течение на времето се включват все повече българи, както и бежанци от Македония, Тракия и Добруджа. [4]

Рибарите, групирани по таяни и грипове, формирали „тайфи“, които имали строги правила. Това може да бъде интерпретирано като начало на съвременните рибарски сдружения и кооперации, които имат общи черти с рибарските братства (кофрадии) в страните от западното средиземноморие.

През 1910 г. общината построява общински рибни хали.

Рибни хали — общински. Строени през 1910 година.

Фиг. 8. Общински рибни хали – 1910 г.

На ул. „Сан Стефано“ по проект на арх. Стефан Попов през 1926 г. са проектирани хали с хладилна инсталация, които работиха до 80-те години на миналия век.

През 20-те години на миналия век в западната част на варненското пристанище е обособено пристанище за рибарски лодки. [3] Така функциониращия пристан е имал функцията на първа точка за продажби. Търговците са пренасяли рибната продукция на балък пазар или рибния пазар, днес площада и паркинга на сегашните улици „Сан Стефано“ и „Преслав“. [2]

Началото на модерния риболов в България се поставя в периода между двете световни войни, когато с цел да се насърчи дейността държавата обнародва закон за рибарството. През тези години се открива и рибарско училище във Варна, което обучава рибари професионалисти за цялото българско крайбрежие.

Фиг. 9. Приготвяне на чирози – Рибарското училище във Варна

През 1920 г. се създават първите риболовни кооперации във Варна, като липсата на средства за закупуване на индивидуални рибарски уреди, пособия и съдове кара рибарите да се сдружават. Само за няколко години броят на рибарските кооперативи се увеличава значително, като през 30 те години се появяват и големи частни дружества, които се занимават не само с улов, но и с търговия на едро и консервиране на риба.

Кооперация "Български риболовец" е основана през 1921 г. Тя е най-сериозният популяризатор на предимствата на кооперативния риболов. През 1924 г. кооперацията доставя риба и за двата магазина на риболовните кооперации в България при кооперативния пазар в София – халите.

„Български риболовец“ внася регулярно в полза на бюджета риболовно право 5% върху стойността на уловената риба в езерата и продадена на рибните тържища във Варна и Гебедже (Белослав).

През 20-те години на ХХ век Министерство на земеделието и държавните имоти изисква сведения от директора на Рибарското училище във Варна и рибарските кооперации за количеството на улова.

В списание „Рибарство и отраслите му“ редовно се публикуват данни за количеството, вида и цените на рибата на рибните тържища в България. [1]

Книжка 5 и 6. „Рибарство и отраслите му“ Стр. 15

Цените на рибите излизат през м. Април и започват да вървят по-бавно: на пазара от 10-14 лв., трогояно от 20-30 лв., киряло от 25-30 лв., вилан от 30-35 лв., гурган от 15-20 лв., чироза 14 лв., бела риба от 4-10 лв. Преправата обаче на Бургаско море се стига до края на м. Април, а в 10 и в 8 часа с. Бургаския общински съвет излиза на работа, когато все още продължава Бурга: Поправата вече се появява!

Каманка	на 25 зана	80	Общото количество на пазарите през м. Май риб и вече още малко постои, колкото през м. Април с г. Ламбата на пазара излиза с около 3000 килограма.
Помета	25	30	Ламбата на пазарите привлича много на всеки в Бургаския залив. Общото количество на пазарите риб – през м. Май само казанки от около 2,000,000 бр., откъдето 10 млн. г. год. Тези количества, че и повече с малките главни излиза и бела много слаба. От пазарите също колкото около 1,000,000 бр. се дават на Балк.
Киряло	30	35	Риболов Д-во, А. Д-во. По всички черти се разпространява. И в София, 1,000,000 бр. Български 500,000 и Бургаско 100,000 бр.
Вилан	35	40	Цените на рибите (срещно) излизат с 1500 лв. на кило, а по-късно в м. 1925 г. Тези количества и към пазарите на пазара през м. Май на пазарите.
Гурган	30	35	От рибарските среди се чува остра реакция по отношение спестяването на малко парцу рибата и спестяване на парцела. Тези количества и повече се спестяват през м. Април, а на работата, която поема кооперацията по-късно.
Чироза	20	25	По всяко време на рибарите не се понася!

Следващо количество на общата продукция на рибата, излиза да се даде, се дава за остатък от 20-30 лв. рибата да излизат на рибарите през м. Април, а в 10 и в 8 часа с. Бургаския общински съвет излиза на работа, когато все още продължава Бурга: Поправата вече се появява!

Сезона на чирозите започва, обаче поради по-слабите количества риб и слаб.

МЕСЕЧНИ СВЕДЕНИЯ

За месец май, количеството и цените на пазарите риб и други морски произведения през месец Април 1923 г. общо:

I СОВОДОЛ		
Каманка	самостоятелна	обща с община
Помета	25	30
Киряло	30	35
Вилан	35	40
Гурган	30	35
Чироза	20	25
Бела риба	4	10
Каманка	25	30
Помета	30	35
Киряло	35	40
Вилан	40	45
Гурган	35	40
Чироза	25	30
Бела риба	5	10
Каманка	25	30
Помета	30	35
Киряло	35	40
Вилан	40	45
Гурган	35	40
Чироза	25	30
Бела риба	5	10
Каманка	25	30
Помета	30	35
Киряло	35	40
Вилан	40	45
Гурган	35	40
Чироза	25	30
Бела риба	5	10
Каманка	25	30
Помета	30	35
Киряло	35	40
Вилан	40	45
Гурган	35	40
Чироза	25	30
Бела риба	5	10

Цените излизат на работата бора с бела през месец май от 2 до 10 лв. на кг.

Помета	25	30	70891	1238792	79	3610
Каманка	8	10	8485	444865	215	91265
Киряло	10	15	10183	718208	48	2440
Вилан	15	20	10589	1060351	108	69292
Гурган	11	14				

По сведения червено от отраслита на спестяването излиза месец – данни за риб и рибни произведения през 1921 г. в бела сликата!

II АЛХМАНО			
Каманка	1120	1120	
Помета	7815	22	18850
БУРГАС 31 Май 1923 г.			
През месец Май г. год. е било изловено и изпозвано на пазара в Бургаския общински съвет количество риб:			
Каманка	28,000		
Помета	18,075		
Киряло	16,075		
Вилан	5,022		
Гурган	4,022		
Чироза	2,127		
Каманка	1,214		
Киряло	133		
Вилан	119		
Бела риба	96		
Каманка	15		
Вилан	67,260		

По сведения червено от отраслита на спестяването излиза месец – данни за риб и рибни произведения през 1921 г. в бела сликата!

III БУРГАС				
13.3.31.01				
Риб	70891	1238792	79	3610
Хайвер	8485	444865	215	91265
Бургас риб	10183	718208	48	2440
Вилан	10589	1060351	108	69292

Фиг. 10. Списание „Рибарство и отраслите му“ – кн. 5 и 6 1923 г.

На 21.01.1929 г. в Бургас се провежда Риболовна конференция, на която присъстват представители на Варненска Търговско-Индустринлна Камара, Министерство на земеделието и държавните имоти и др., и са приети 15 мерки за „издигане“ на морския риболов. Засилва се участието на държавата в модерния риболов и се създават модерни рибни тържища с хладилни помещения.

Със Заповед № 2953 от 15.10.1929 г. Министерство на земеделието и държавните имоти - Отделение за държавните имоти и рибарство се определя комисия, която да избере място в района на варненското пристанище за изграждане на рибно тържище с хладилник от Рибарска кооперация „Български риболовец“.

Със собствени средства кооперацията построява просторна сграда с надпис "Тържище - Български риболовец". На 08.05.1933 г. с протокол официално е приета новата сграда на рибното тържище.

На фасадата ѝ е поставена интересна скулптурна композиция, представляваща морски вълни, а между тях - раковина, обкръжена от два едри мустакати сома. Тържището е на т.нар. малък пристан.

Дотогава пазарлъкът между рибари и търговци е станал в една неугледна дъсчена барака.

Фиг. 11. Тържище - Български риболовец"

Тържището е с просторни халета, удобни за предлагане на риба. По крайбрежието кооперацията разполага с модерни рибарски хижи, улесняващи бита на рибарите. В кооперацията членуват рибари от Гебедже (Белослав), Аладън (Страшимирово), Марково (Повеляново), Казашко село и др.

През 1936 г. се утвърждава Правилник за дейността на рибното тържище в гр. Варна и Гара Гебедже въз основа на действащия Закон за рибарството и договор за концесии. В Правилника ясно се регламентира, че рибното тържище е място, където се продава риба чрез търг с явно наддаване по досегашни ред и обичай, като се събира държавна риболовна такса върху стойността на рибата. Рибата подлежи на санитарно-ветеринарен преглед, който се извършва винаги преди започване на търга. Тържището събира такса 4% върху стойността на продадената риба, като взима 2% от риболовците и 2% от купувачите.

Съгласно сведения на Кооперация „Български риболовец“ напр. през септември 1936 г. на рибното тържище в гр. Варна и гара Гебедже са продадени общо около 28 т. риба и 66856 бр. раци.

Според сведения на Министерство на земеделието и държавните имоти,

Инспекторат по рибарство през 1933 г. в района на Варна функционират четири рибарски кооперации – „Надежда“, „Успех“, „Български риболовец“ и „Добруджанец“ със 172 члена.

Сградата на Института по рибни ресурси – ССА е построена по идея на Н.В. цар Фердинанд I през 1906 – 11 г. Проектът е дело на архитект Дабко Дабков.

Фиг. 12. Строежа на сградата на Морската биологична станция с Аквариум към Софийския университет – 1906 г.

Използването на Аквариума по предназначение се забавя, поради войните за обединението на българския народ (1912 – 13 г.; 1915 – 18 г.) и превръщането му в квартира на войскови части и тракийски бежанци, а впоследствие - във Военноморско (1918 – 22 г.) и Рибарско училище (1922 – 1930 г.).

Фиг. 13. Приложно рибарско училище Варна – плетене на мрежи

След извършен основен ремонт на 17.07.1932 г. Н.В. цар Борис III официално открива Морската биологична станция с Аквариум към Софийския университет. През 1954 г. тя е преобразувана в Научно – изследователски институт по рибарство и рибна промишленост, преименуван последователно на Централен научно – изследователски институт по рибовъдство и риболов (1961 г.), Научно – изследователски институт за рибно стопанство и океанография (1965 г.), Научно – изследователски институт по океанография и рибно стопанство (1968 г.), Институт по рибни ресурси (1973 г.). Учени от ИРР са в основата на създадения през 1973 г. Институт по океанология – БАН.

В началото на XX век, и особено след Първата Световна Война, се наблюдават съществени изменения, свързани с морския транспорт, рибарството, производството и търговията със земеделски продукти. От средство за оцеляване и поминък тези дейности стават характерни и доминират в цялостния облик на североизточното черноморие.

В управленски аспект се появява постепенен преход от случайни и временни общности към еснафи, тайфи, кооперативи и сдружения, които обединяват многобройни и добре организирани членове.

Въпреки тежестите на икономическата криза и войните от началото на миналия век тези стопански структури съчетават в себе си спецификата на българската традиция и положителното влияние на европейския опит и съответните модерни аналози.

Посочените търговски структури се рязват в среда на конкуренция, но и сътрудничество между различните етноси в региона и като цяло се обменят умения и опит, което води до общ икономически напредък.

Литература:

1. Държавен архив - Варна
2. Михнева Р., Стоянова Л., 2008, Гръцката махала (Вароша) – духът на древна Варна, изд. ВСУ, стр. 231
3. Пецов Г., 2016, Варна 1920-1944, изд. „Колор Принт“ Варна, стр. 148
4. Стоянов П., 2015, Одесос, стара и нова Варна, изд. МС Варна, стр. 230

За контакти:

Д-р Бойко Дойчинов

Регионален Клъстер „Североизток“

E-mail: rc_ne@mail.bg